

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Sermones prestantissimi viri Roberti de Latio: ordinis
Minoru[m] sacre theologie professoris: pontificis
Aquinatis**

Caracciolo, Roberto

Lugd., Anno d[omi]ni. M.ccccxiiij. vi. no. Maij.

De iudicio dei contra superbientes angelos. Sermo. iij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70607)

Quartū sanctorū viroz deuotio.
¶ Qd cessandum est a peccatis vt fugiamus iudicia dei.

Quartū remediū est emendatio peccatorū: vt peccatores emendantur corrigantur deponantque veterē vitā. Nā si cessante cā cessat effectus: vt dicitur ex de re num. c. post transgressionē. et ex de ap. pel. c. cū cessante. et de iureiurādo. c. et si tps. et de peni. et re. c. cū infirmitas. et l. di. c. statumimus. S. his oibus. et c. neophitus. et. f. q. f. c. qd p necessitate. et. f. q. vii. c. qd pio remedio. Si igitur deus flagellat populos ppter peccata: deficiētibz peccatis deficiet et plaga. Voc est qd Aug. dixit: Nouit deus mutare sententiā: si tu noueris emēdare delictum. Quēda notant. xxi. q. iij. c. vnusquisqz. c. incommutabilis: et de peni. dist. f. c. no uir dñs. Et zach. f. dixit deus. Eduertimini ad me et ego conuertar ad vos: dicit dñs. An ad hoc ostensū dñs inuolūm est et plū ezechie: Abstr. De illoviqz. iij. Reg. x. narrat qd cū egrotasset ad mortē: uēit ad eū elias ppha. xxxvii. c. di. Dispone domui tue: qz moueris et non uies. Qui puerit faciē suā ad parietē: fleuitqz fetu magno et orauit dñm: et aqz egredere. Et ias mediā partē arm: factus est sermo dñi ad eā dicens: Reuertere: et dic ezechie. Audiu orōnē tuā: et uidi lacrymas tuas. Ecce ego aduicā sup dies tuos quādecim annos. Et qz p deo reuocat: multoties sniaz cōminatoriā cū peccatores ad illū humiliter conuertuntur.

¶ Qd ieiuniarū disciplinē mitigāt irā dei.

Quod remediū quo euadere possumus dei iudicia est corporū afflictio. Et. f. corpa castigemus disciplinis atqz ieiunijs: sicut uiri niniuite fecerūt. De qbz Jone p totū clara narrat historia. De his dicit Hiero. lib. ij. contra Iovinianū. Niniue ciuitas magna: irā dñi ieiunioy miseratione retoruit. Quam utiqz sodoma atqz gomora

placassent: si ieiunio patrocināte deus conciliare uoluissent. Cū em audissent niniuite Jonā clamātē. adhuc. xl. dies et niniuite subuertet: nō deriserunt eū: nō spreuerūt vocē eius: s; credētes illi uestiti sunt sacco: et ieiunauerūt: et dominus misertus est illorum.
¶ Qd orōnibz et elynis placat ira dei.

Quartū remediū ad irā dei declinādū dicitur orōnū frequētatio. Et fiant elyne et orones assidue: dicatqz vnusquisqz. Ne reminiscaris dñe delicta nra uel parentū nostrorū: neqz uindictā sumas de peccatis nris. Bona inqt Job. xij. est orō cū ieiunijs et elyna. Inducant pueri et puelle: vt uirginē gliosam precent salutē reuerenter cum Aue Maria.

¶ Qd intercessio bonorū viroz flectit deū

Quartū remediū est bonorū viroz et scōrū deuotio. Dū em se ppli peccatores cognoscunt: inducāt bonos religiosos et spūales viros vt deprecent p illis deū. Qui crebro uota illoz exaudiens: p plos sustinet: et tadē largit grāz: q mediare puere pnt ad glām. Amē.

¶ De iudicio dei contra angelos superbientes.

Iudicijs dei distice particulariterqz de cetero locuturi: ab illo sumem? iūtiū qd p mū a diuina iusticia factus: oēs doctores sc̄ti indubitatē affirmāt qñ. s. angeli mali ppter peccatū a celo empyreo p fufibily eieci: p diffinitiuā sententiāz penis eternis fuerūt deputati. Ad hoc autē bene intelligēdū opus erit de angelica natura aliqua subinferre: quibus intellectis admirari timereqz cogemur ne demonū sectātes uestigia cū illis tadē dānemur eternalē inferno. Si em ipi nō peccassent: vna cum beatis alijs q remāsere habitaret i delijs paradisi. Sz qz deo imortali ausi sunt fieri rebelles: erulabūt in ppetuū
hb

De timore iudiciorum.

a patria illa de leticia et ubertate refer-
ta. De ipis igitur in hoc sermone tria my-
steria proponimus declaranda.

Primum de conditionis.
Secundum offensionis.
Tertium punitiois.

¶ De excellētia demonū dicitur subli-
mi antequam peccassent. **Caplm. s.**

Illigenter in hoc mysterio pu-
mo pscrutari debemus. Grego-
ria sublimisq; fuerit condi-
tio demonū antequam diuine
rebelles fuerunt maiestati.

¶ Hoc deo ex quattuor colligere possumus.

Primo ex parte nature.

Secundo ex parte gratie.

Tertio ex parte glorie.

Quarto ex parte excedētie.

¶ Quod deus bñdixit creatur oēs demo-
nes bonos natura.

Primo colligit dignitas an-
gelorū antequam ex parte natu-
re. Ubi querit a doctouibus
vtrū demones fuerunt mali
natura. Et alij nituntur pba-

re quod sic triplici medio. ¶ Primum quod Aug.
lib. x. de ciui. dei. c. xi. dicit: Est quōdam ge-
nus demonū natura fallax: simulans
deos et aīas defunctorū. ¶ Secundo quod pec-
catū eorū ponit fuisse in primo istati sue
creationis. Ps. q. Job. viij. dicit: Ille ho-
micida erat ab initio. Et s. Job. iij. Qui
facit peccatū: ex diabolo est: quod ab initio
diabolo peccat. Et Aug. xi. sup. Gen. ad
lram. Factus continuo se a luce vitat: auer-
tit supbia tumida et pprie prāt delecta-
tione corruptus. Et idē. xi. de ci. dei. Mor-
vt factus est i supbia erupit. ¶ Tertio ar-
guunt a fili. Quod si alij hoīes sunt natura
liter mali: de quibus dicit Sap. xij. Erat eorū
malicia naturalis: sicut alij āgeli pñt na-
turaliter esse mali. ¶ S. mag. sentētia
rā i textu dis. iij. lib. ij. dicit: Boni erāt
oēs āgeli quā primo facti sunt: sicut ea boni-
tate quā natura incipiēs acceperat. Di-
cēdū quod deus fecit oēs angelos bonos:
quod vtrū dicitur s. Vidit deus cūctā quā fece-
rat et erant valde bona. Et Hierony. ad

Paulinū ait: Bonus est deus et oīa quę
facit bona sunt necesse est. ¶ Ad patē-
itāq; dicēdū quod illa non sunt Aug.
sed Porphyrii: quē ipse reprehēdit pte-
ne contestās quod demones nō sunt natu-
ra mali: sicut ppria voluntate. ¶ Ad scdm
dicit Bon. in. ij. dist. iij. parte. ij. ar. l. q.
ij. quod fuit quorūdam opinio quod simul
pote fuit diabolus et peccauit: necesse
fuit nisi malus. Que opinio excōdita
est ab epō Parisiensi. Ideo theologus
hoc oēs conueniūt quod inter creationē
et lapsum fuit aliqua morula: sicut oīes
paruula quod pro nihilo reputat: vt dicit
ij. physicorū. Quod modicū deest: quod nihil
deesse videt: Ideo autoritates intelli-
gende sunt recte p illa morula non pro
simultate nature et pti. ¶ Adulfus autē
in. ij. dist. iij. q. iij. cōcl. p. ponit quat-
tuor moras. Prima est in qua oēs ange-
li fuerūt creati in pfectis naturalibus
iusticia originali. Secunda in qua boni co-
uerterūt se ad deū et mali ad ppria na-
turalia se ardētissime diligēdo. Ideo
ista mora boni grām receperūt non po-
nēdo obicē: mali pdiderūt. Tertia mor-
ra in qua mali opati sunt varia pta et
rētauerūt bonos et fuit illud plū: et bo-
ni fecerūt multa bona virily resisterūt.
Quarta mora in qua boni pmiati sunt
mali puniti. Ille deo more distingunt
vel p coherētā ad aliquas pres pti-
nri: sicut valde paruas: vel ex distinctione
istorū statuit opationū seu variationū
in angelis. ¶ Ad tertiu obiectū dicit
ctus Tho. s. pte. q. lxiij. ar. iij. ad scdm
argu. quod malicia aliquorū hoīm pōt dicit
naturalis: vel ppter cōsuetudinē quod est
altera natura: vt dicit Arist. li. de memo-
riaz reminiscētia. et. viij. et. i. et. s. i. dicit.
¶ Vel dicit naturalis ppter naturalē in-
nationē ex parte nature sensitue ad ali-
quam inordinatā passionē: sicut quā
naturaliter dicuntur iracundi vel con-
cupiscētes: nō autē ex parte nature intel-
lectualis. Angelis itaq; hoc cōpetere
non potest: quia vt dicit Diony. Angeli
sunt spirituales mentes in quibus nō

Sermo III

est natura sensitiva.

¶ De opinionibus varijs doctorum an angeli fuerunt creati cum gratia.

Ecundo apparet dignitas angelorum ante peccatum et parte gratie. Fuerunt etenim a deo sic producti quod gratie capaces erant. Dicitur vero iter doctores non parva est controuersia. Utrum scilicet ante lapsum habuerunt demones gratiam gratum facientem. Quidam dicere uoluerunt quod angeli nulla gratia indigerunt et conuerterentur in deum: quoniam superest gratia ad aliquem effectum ubi sufficienter natura. Angelus uero naturaliter conuertitur in deum: quia naturaliter deum diligit ergo gratia non est illi necessaria. ¶ Sed contra hanc opinionem est omnis doctrina theologorum. Ideo dicitur Thoma primo, secundum partem, quod lxxij. articulo, quod angeli indigerunt gratia ad hoc ut conuerterentur in deum, prout est obiectum beatitudinis. Nam angelus naturaliter diligit deum in quantum est principium naturalis esse: non autem in quantum est beatificans per sue essentia uisionem. Videre quippe deum per essentiam est supra naturam intellectus creati. Nulla creatura potest habere modum uoluntatis ordinatum ad illam beatitudinem nisi mota a supernaturali agente: et hoc dicimus auxilium gratie. Quare angeli indigerunt gratia gratum faciente ut conuerterentur ad deum sub ratione formalis obiecti beatitudinis: quia uoluntas creata sine angelica siue humana inferior est ipso obiecto beatifico. Fuerunt alij dicentes quod ex quo gratia erat eis necessaria ut conuerterentur in deum habuerunt gratiam gratum facientem. Nam Augustinus, quod lxxij. de ciuitate dei, dicitur: Creauit deus angelos: simul in eis condens naturam: largiens gratiam. Et uero super Osee. Demones cum magnitudine pinquedine spiritus sancti sunt creati. Aliorum uero opinio est: quod angeli non fuerunt creati cum gratia gratum faciente. Hanc opinionem tenet dominus Bonauentura, articulo, quod lxxij. et Scotus et Franciscus de mayrone: et communiter omnes moderni in. ii. dist. lxxij. asserentes: quod boni angeli post creationem ante confirmacionem acceperunt gratiam: demones uero nunquam illam habuerunt. Et hoc propter dispositionem nature angelice: quod fertur in id quod appetit sine retardatione. Ubi sicut ex conuersione ad malum ita profunde conuersi sunt ut non possent redire: sic imo multo magis ex conuersione ad bonum siue ex habilitate ita bono totaliter adheissent si gratiam gratum facientem habuissent: quod nunquam lapsi essent. Ubi non uero probabiliter quod lucifer habuerit illam gratiam: et sic nec alij. Huic opinioni adhaeret magister in textu ubi inducit Augustinus, quod ait: quod angelus ubi habet lucem acceperit ubi stare posset: non tamen gratiam ubi proficere posset. Et Augustinus, libro, ii. super Genesim, ad litteram dicit: Intellectualis natura primo creata est informis: postea uero formata. Hugo in super libro, ii. de sacris: parte, v. c. viij. asserit quatuor fuisse angelis in sua creatione attributa.

¶ Prima fuit discretio personalis. Secundum intelligentie claritas. Tertium substantia simplex. Quarta liberi arbitrii facultas.

¶ Et non enumerat gratiam. Quidam hanc opinionem sequuntur respondet ad aurores rantes inductas in secunda opinio: quod gratia sumitur tripliter. scilicet communissime: communiter et proprie. ¶ Primo modo gratia dicitur: quicquid superaddit donis nature sine quo homo est homo: et sine quo homo potest saluari: et cum quo etiam potest damnari: sicut est habere excellens ingenium: secunda meritoriam: singulari fortitudine et robur corporis: elegantem aspectum: eloquentiam copiosam: et similia. ¶ Secundo modo gratia dicitur: quicquid superadditur libero arbitrio disponens ad salutem propria uel alterius: sicut timor seruilis: lumen prophetie: gratia predicandi: et reliqua que pertinent ad gratiam gratis datam. De hac gratia dicitur Alexander, in. ii. summe sue, quod lxxij. mem. ii. Gratia gratis data est donum infusum rationali nature sine meritis quantum in se est disponens ad salutem propriam uel alterius. ¶ Tertio modo dicitur gratia quicquid superadditur libero arbitrio

De timore iudiciorum.

bitrio perficiēs illud in merito. Et hec est gratia gratū faciēs. Possumus ergo dicere q̄ angeli a principio sue creationis habuerūt gratiam primo et sc̄do modo dictā. S; Tho. vii. s. ar. iij. arguit sic ista: q̄ ex quo gr̄a erat āgelis necessaria vt cōuerteretur in deū: habuerūt gr̄am gratū faciētē: q̄ sicut nature corpali indite sunt rōnes seminales ad suos effectus: vt Aug. dicit super Gen. ita angelice nature ad suos. Sed talis ratio seminalis respectu diuini obiecti est ip̄a gr̄a q̄ gratia gratū faciēs hoc modo cōparatur ad beatitudines: sicut ratio seminalis in natura ad effectus naturalem. Ista tñ non admititur ab alijs doctoribus: q̄ vt dicit Radulfus in. ij. dist. v. q. iij. conclu. ij. conuertit ad deum vt ad obiectū beatificū est dupliciter. Vel de cōgruo: et per gr̄am pueniētē: qua demouet libet arbitriū vt puerat in ip̄s: et ita puerio nō fit p̄ gr̄am gratū faciētē: sed disponit ad ip̄am: q̄ nisi sit bonus motus in voluntate potente vt ratione: nō datur gratia gratum faciēs. Vel cōuersio ad dñm accipitur per modum merentis et p̄ficiētis: q̄ fit cum gratia gratum faciēte. Hec nō fuit cū angelis in sua creatione.

¶ Quod angeli nō fuerūt in sua creatione beati neq; ante confirmationem et lapsum videre essentiam dei.

¶ Tertio demonstratur demonum excellentia et sublimitas cōditio ex parte glorie: quia ad gloriam et beatitudinem erant habiles et dispositi.

¶ Veruntamen dubitari solet vtrum demones ante lapsum fuerunt in beatitudine: Et videtur quibusdam q̄ sic. Nam de lucifero dicit Ezechiel. xxviii. Tu signaculum similitudinis plenus sapientia: perfectus in decore: in delictis paradisi dei fuisti. Sed esse in delictis paradisi est esse in beatitudine. Et iterum Aug. lib. de mirabilibus sacre scripture. Diabolus in summo sui ordinis honore cōstitutus est lapsus. Et iterum Aug. li. de

fide ad petrū. Angelici spūs p̄ eo q̄ rationales facti sunt eternitatis beatitudinis donum in ipsa nature sue creatione diuinitus acceperūt. Et idē Aug. in li. de ecclesiasticis dogmatibus. Angeli qui in illa qua creati sunt beatitudine perseuerāt: nō natura possidēt vt nō mutētur. Cōtrarium est q̄d rei veritas cōfiteat: q̄ sc̄ angeli ante cōfirmationem et lapsum nō fuerunt beati. Hec beatitudo in visione diuine essentie cōsistit. Si igitur demones vidissent essentiam dei nunq; lapsi essent: q̄ sicut Tho. i. q. v. arti. iij. Impossibile est q̄ aliquis vides diuinā essentia velit eā non videre qm̄ omne bonū habitū quo quis carere vult aut est insufficientis: et quere aliquid sufficiens loco eius: aut habet aliquid incōmodū annexū p̄pter q̄d in fastidio venit. Visio autē diuine essentie replet videntē oibus bonis. Sicut etiam nō habet aliquid incōmodū adiunctū: ergo propria voluntate beatus non potest eā perdere. Similiter nō potest eā perdere deus subtrahēte. Quia subtrahit beatitudinis sit quedā pena: non potest talis pena a deo iusto iudice prouenire nisi pro aliqua culpa: in qua cadere nō potest dei essentia videri: cū ad hanc visionem de necessitate sequat rectitudo voluntatis. Hecirco dicēdū est ad auctoritates allegatas q̄ beatitudo sicut Bonifacii. dist. iij. ar. s. q. i. potest dupliciter dici. Primo modo status perfectus priuatione ois mali sed nō plenitudine ois boni. Et sic fuerunt angeli in creatione beati. Alio modo status perfectus tam priuatione ois mali q̄ plenitudine ois boni. Et hoc vt dictum est in clara dei visione consistit. Et sic angeli vt dictū est nō fuerunt beati. ¶ Quod angeli dignitate nature excedunt oēs creaturas excepta aia rpi.

¶ Quarto licet demonum excellentia ante peccatū ex pre excelsitate. Producti equidē fuerunt angeli in tāta naturali excellentia: q̄ minimus diabolus qui cecidit sicut naturā excedit decore et

perfectionē quarūlibet creaturā corporealiū & spiritaliū nō loquēdo de aīa xpi dei verbo vnita. **Uñ Aug. xi. de ciui. dei inq̄t de angelica natura. Oīa cetera que deus cōdidit nature dignitate precellit. ¶ Sed cōtra hoc aliqui mouent et dicūt: q̄ hō est nobilior & excellentior productus a deo q̄ angelus: q̄ deus fecit hoīem ad imaginē et similitudinē suā & non angelū. Dicit Aug. in quodā sermone. Deus nulli aliq̄ creature dedit q̄ sit ad imaginē ei⁹ nisi hōi. Sed Tho. i. parte. q. cxxij. ar. ij. ad. i. Respondet q̄ Aug. hoc dicit respectu creaturā inferiorū intellectu carentiū & non respectu angelorū. Quinimmo in ipsis angelis dignitas imaginis reperit. **Uñ Diony. ait: Angelus nō est imago dei: manifestatio oculi luminis. Et Grego. xxvij. moral. exponēs illud Ezech. Tu signaculū similitudinis inq̄t: Licet hō ad similitudines dei creatus sit: angelo tñ quasi maius attribuēs nō eū ad similitudinē cōditū sed ipsum signaculus similitudinis dei dicit: vt quo subtilior est in natura eo in illo similitudo dei plenius credatur expressa. ¶ Notādū tñ s̄m Richardum de media villa. in. ij. dist. xvj. & Tho. vbi d. in cor. q. q̄ de imagine dei loqui possumus dupl̄r. Vno mō quantū ad id in quo p̄mo cōsideratur rō imaginis qd̄ est intellectualis natura. Et sic imago dei magis est in angelis q̄ sit in hominibus: q̄ intellectualis natura p̄fectior est in eis. Scđo pōt considerari imago dei in homie quātum ad id in quo secundario cōsistit: prout scilz in hoīe inuenitur quedā dei imitatio in quātū scilz hō est de hoīe sicut deus de deo et in quātū aīa hoīs est tota in toto corpore eius: et iterū tota in qualibet parte ipsius sicut deus se h̄s ad mūdum. Et s̄m hec & s̄m magis inuenit̄ dei imago in hoīe q̄ in angelo. Sed q̄ hec cōsideratio accidentalis est imagini: iō nō cōcludit simpliciter: sed s̄m quid quātū ad aliqua accidentalia. Iō simpliciter angelus magis est ad imaginē dei q̄ homo. Et sic con-****

cludimus q̄ de⁹ gloriofus plus ceteris creaturis excellēs condidit angelos. **¶ Inter oēs autē siue bonos siue malos p̄stātor fuit lucifer: de quo Grego. de peni. di. ij. c. p̄ncipiū. ait: Hunc p̄mū cōdidit: quē reliquis angelis eminentior rem fecit. Huius p̄matus eminentiā cōspicit p̄pheta cū dicit Ezech. xxxj. Ledri nō fuerunt altiores illo in paradiso dei: abietes nō adequauerūt summitatem eius: platani non fuerunt equales frōdibus illius. Omne lignū preciosum paradisi dei nō est assimilatum ei & pulchritudini ei⁹: qm̄ speciosum fecit eū et multis cōdensisq̄ frōdibus. Quid nāq̄ accipi in cedris & abietib⁹ & platanis potest: nisi illa virtutū celestīū p̄cere celsitudinis agmina in eterne leticie viriditate plātata? Que quis excelsa sint condita: huic tñ nec prelata sunt nec equata. O quāta benignitate vsus est deus tam p̄cellsa munera largiēs illis quos p̄sciebat ingratos et malos futuros. Discat illi qui liberales volūt esse atq̄ magnifici: nō detineri quin benefaciāt illis quos beneficijs iudicauerint esse indignos: dūmodo beneficētia cedat ad gloriā benefactoris. Sit virtus seipsa cōtenta. Ecce pater summ⁹ tā ineffabilia bona cōtulit demonib⁹: q̄ tñ vt dicebat in sequēti mysterio totis virib⁹ maiestati sue sese obiecerūt. Neq̄ p̄ ignorantia peccauerūt. De quib⁹ dicit magister in textu dist. ij. lib. ij. q̄ tāta luce sapiētie p̄diti fuerunt: q̄ erat in eis naturalis cognitio triplex: q̄ sciebāt q̄ facti erant & a quo facti erant: et cū quo: scilz mūdi facti erant: & habebāt aliquā boni & mali noticiā intelligētes qd̄ appetendum vel respuendū illis foret.**

¶ Qualiter angeli mali volūate p̄pua auerterunt se a deo: & facti sunt ei rebelles.

Capitulum. ij.

Inca offensionē ruentiū angelorū hoc secūdo loco erit immotandū: quatin⁹ agnoscentes peccati eorū grauitatē intelligam⁹ deū iustū illos

h̄s ij

De timore iudiciorum.

nō immerito sempiternis cruciatib⁹ cōdemnasse. Nouit ipse tot⁹ cōditor creator: et quocūq; malo bonus elicere: vt Aug. dicit in lib. de libero arbitrio. 3. p. seq. deo in hoc perfecit vniuersi: q̄ bonis tribuit eternalia premia: malis nō nunq̄ finitura supplicia: vt p̄fatur Aug. lib. 1. de ciui. dei expresse fatetur. Qualiter ergo demones voluntate sua in maliciā cōsenserūt: cōtēdem⁹ hoc p̄tēne differere. Circa quorum offensionem quattuor nobis occurrūt cōsideratiōes.

Prima dī possibilitatis.

Secūda numero sitatis.

Tertia qualitatis.

Quarta cōtrarietatis.

Quod angeli potuerūt peccare in puris naturalibus constituti propter libertatem arbitrii.

In prima consideratione perscrutari debem⁹: vtrū angeli potuerūt peccare: Quibusdā videt q̄ nō. **Q**uod primo: q̄ erāt in celo empyreo loco sublimi et sancto. Quib⁹ respondemus: q̄ locus nō prohibet q̄n hō in hoc seculo: et angelus ante cōfirmationē in celo potuerit peccare. Ideo dī dist. xl. c. nos. c. nō loca. c. multi. c. quelibet. Nō locus hōiem sanctificat: sed hō locus. c. nō est. Nō sunt filij sanctorū q̄ tenēt loca eorū: sed q̄ exercent opera eorū. **Q**uod secūdo arguit: q̄ angelus in puris naturalibus cōstitus peccare nō potuit p̄ locū a minori. Quia si in corporibus celestibus nō pōt esse malū: vt dicūt p̄bri: ergo neq; in angelis: cū ipsi sint digniores. **Q**uod ad hō dicit Tho. 1. p̄. q. 111. ar. 1. ad. 1. q̄ corpa celestia nō habēt operationē nisi naturalē: et iō sicut in natura eorū nō pōt esse corruptionis materialis: ita nec in actione naturali eorū pōt esse malū inordinationis. Sed in angelis vltra actionē naturalē est actio voluntaria liberi arbitrii s̄m quā contingit in eis esse malū. **U**n̄ magister in textu dī. 11. lib. 1. Poterant inq̄ p̄ liberū arbitriū sine violētia et coactione ad vtrūlibet p̄pna voluntate desecti. **Q**uod tertio ar

guū: q̄ appetitus nō est nisi boni vel apparetis boni. Sed in angelis nō pōt esse apparetis boni: q̄ nō fit verū bonū q̄ in eis vel oīno error esse nō pōt: vel saltē nō pōt precedere culpā: ergo angeli nō possunt appetere nisi illud q̄ est vere bonū. Sed nullus appetēdo illud quod est vere bonū peccat: ergo angeli nō potuerūt peccare. In cōtrariū est rā veritas. Unde Job. 1. 1. Ecce qui seruūt ei non sunt stabiles: et in angelis ius reperit prauitatem. 1. 1. Petri. 1. Deus angelis peccatibus non peperit. Dicit ergo sanctus Tho. vbi. s. ad. 1. 1. q̄ peccatum mortale in actu liberi arbitrii contingit esse dupliciter. Vno modo ex hoc q̄ aliq̄d malū eligitur: sicut homo peccat eligēdo adulteriū q̄ s̄m se est malū. Et tale peccatū semper p̄cedit ex ignorantia vel errore: alioquin id q̄ est malū nō eligeretur vt bonū. Error quidem adulter in particulari eligēs hanc delectationē inordinari acutus: quasi ali quod bonū ad nūc agēdū propter inclinationē passionis aut habitus: etiam si in vniuersali nō erret: sed veram de hoc sententiā teneat. Hoc mō angeli peccatū esse nō potuit: q̄ in angelis non sunt passiones quib⁹ ratio aut intellectus ligetur: nec ante peccatū habitus p̄cedere potuit ad peccatū inclinans. Alio modo cōtingit peccare per liberū arbitriū eligēdo aliquid q̄ s̄m se est bonū: sed nō cū ordine debite mēsure aut regule: ita q̄ defect⁹ inducēs peccatū s̄m solū ex parte electionis: q̄ nō h̄ debitus ordinē: non ex parte rei electe: sicut si alius quis eligeret orare nō arcedēs ordinem ab ecclesia institutus. Et h̄mōi p̄ctū nō p̄tergit ignorantia: sed solū absentia cōsiderationis eorū q̄ cōsiderari debēt. Et hoc mō angeli peccauerūt: cōuertēdo se p̄ liberū arbitriū ad p̄pniū bonū absq; ordine ad regulā diuine voluntatis. **U**n̄ dicitur autē dicit in. 1. dist. 11. q. 1. c. concludi. 1. 1. q̄ absq; errore hōis vel angelus in intellectu pōt esse malicia in voluntate. **U**n̄ prima radix possibilitatis peccati

di in angelis fuit voluntas creati arbitri que potuit in opposita p libito.

¶ De numero angeloy qui peccauerunt.

Ecūda cōsideratio circa offensionē angeloy dicitur numero sitas. Ubi videre habebimus: verum plures angeli peccauerunt q̄ adhaerent deo. Et q̄ plures alii qui sic ostēdūt. P̄uo q̄ p̄bs dicit: *Maia est yr in plurib⁹: bonū vt in paucioribus.* P̄t̄e iusticia et peccatū eadē rōne inuenit in angelis et hoibus: sed in hoibus plures inueniunt mali q̄ hoib⁹: s̄m illud *Eccl̄. i. Stultoy infim⁹ est numerus: ergo in angelis plures defecerunt in malicia q̄ steterūt i iusticia.* Cōtra istos est glo. iij. Reg. vi. c. vbi dicit: *Plures nobiscum sunt q̄ cū illis: q̄ de bonis angelis exponit qui sunt nobis in auxiliū: et de malis q̄ nobis aduersantur.* C̄ R̄ndet Tho. vbi. s̄. ar. ix. q̄ plures angeli remāserūt q̄ peccauerunt. Et q̄ obuiat de malo: et de hoibus: intelligit de hoibus non de angelis: q̄ in hoibus malū est: vt in pluribus ex eo q̄ sequuntur bona sensibilia: que sunt plurib⁹ nota: deserto bono rōnis: q̄ est paucioribus notū: in angelis nō est nisi natura intellectiua. Uñ nō est alia ratio. Verū est q̄ nonnulli curiosius inuestigare conati sunt: quot hoies erūt saluandi. Et quidā dixerūt: q̄ tot quot angeli perierunt. Quidā q̄ tot quot remāserūt. Quis dā hō q̄ tot quot ceciderunt: et insup q̄ tot quot fuerūt oēs simul: vt dicit Tho. i. parte. q. xxi. ar. vii. Sed meli⁹ est illud relinquere sapiētie dei cui eccl̄ia quāsdā collecta dicit: *Dei cui soli cognit⁹ est numerus electoy in supna felicitate locadus.* Quis dō de numero angeloy loquimur: notādū q̄ nō est acceptāda sentētia p̄boꝝ humana sapientium. Plato em̄ posuit numerū substantiarū separatarū s̄m numerū specierū sensibiliū. Et Aristo. iij. Meta. s̄m numerū orbū aut motuū: scilicet ad plus. Immo firmiter tenendū est s̄m Landulfum in. ij. di. iij. q. vbi. cōclusionē. q. et Tho. i. parte. q. v. ar.

iiij. q̄ plures numero sunt angeli: q̄ oia alia etiā simul sumpta: et arenę maris: et gutte aque: et stelle celi. Qd̄ probat per Diony. xiiij. c. cele. hierarchie di. Multi sunt exercit⁹ supnarū māssonū infirmas et p̄scriptā nostroy materialū numerosū cōmensurationē excedētes. De numero angeloy d̄: *Dañ. viij.* Milia milium ministrabāt ei: et decies centena milia assistebāt ei. Ponit hic numer⁹ determinatus p̄ indeterminato. et *Mat. xxvi. c.* dicit xps: *An putas q̄ nō possum rogare patrē meū: et exhibebit mihi nō plus q̄ duodecim legiones angeloy.* Quare autem tot sint angeli a deo producti. dicit Tho. i. parte. q. v. ar. iij. Quis quāto alia qua sunt magis p̄fecta: tāto sunt in maiori excessu creata a deo. Sicut autē i corporebus excessus attēdit s̄m magnitudinē: ita in reb⁹ incorporeis excessus potest attendi s̄m multitudinē. Videmus autē q̄ corpora superiora que sunt perfectiora excedūt quasi incōparabiliter corpora inferiora s̄m magnitudinē. Nā tota sphaera actiuy et passiuy est aliqd̄ modicū respectu corpoy celestiy. Uñ rationabile est q̄ substātie immateriales excedāt s̄m multitudinē substāties materiales: quasi incōparabiliter.

¶ Quale fuit peccatum luciferi angeloꝝ iūq̄ sibi adherentium.

Tertia cōsideratio de angelis peccatibus d̄: qualitate. In qua solerter attendēdū est vt sciamus quale fuit luciferi et alioꝝ peccatū. Et refert Boñ. di. v. ar. i. q. i. scđi. q̄ peccatū luciferi inchoatū est in p̄sumptione. Statim em̄ vt suā pulchritudinē vidit p̄sumpsit. Cōfirmatū i ambitione: q̄ p̄sumēs de se appetit qd̄ omnino supra se fuit: et ad qd̄ puenire non potuit. Cōsummatū est i inuidie et ody auersione: q̄ ex quo obtinere nō potuit qd̄ appetit deo inuidere cepit: affectu odij cōtrarie. Angeli hō minores adhaerūt lucifero quereres esse beati sine meritio. Et vt dicit Dugo de scđo victore. oēs in eandē malignā cōsenserūt: et vnus

De timore iudiciorum.

ordinē puerse societatis fecerūt. Quare tā lucifero q̄ reliqs ppria et volūtarīa supbia fuit cū illoz ruine. Nihilominus in his dubitare p̄tingit: vtrū lucifer appetijt esse sicut deus? Et q̄ sic: p̄ Esaiā. iij. c. Dicit em̄ ibi i. d. c. diabolus Ascendā in celū et ero sicut altissimo. Et Aug. in li. q. noui et veteris testamenti dicit: Elatioe inflat voluit dici deus. Et in lib. de virginitate subdit: Diabolus in celovoluit esse sicut deus. Et mirū videt inimo ipossibile q̄busdā q̄ angelus tāta luce sapiētie p̄dit appetierit id qd erat ipossibile: cū vt inq̄t Arist. iij. et bi. electio nō sit ipossibiliā. Propterea sciendū fm̄ Tho. pte. i. q. lxxij. ar. iij. q̄ appetere esse vt deus p̄t itelligi dupl̄. Ano mō p̄ eq̄paratiā seu equalitatē. Secūdo mō p̄ similitudines. Primo mō nō potuit appetere esse vt deus: q̄ sciuit hoc eē ipossibile naturali cognitiōe: nec primū actū peccādi in ipso p̄cessit vel habitus vel passio ligās ipso cognoscitiuā d̄rūtē: vt i particulari deficiēs eligeret ipossibile: sicut in nobis iterdū accidit. Appetere autē esse vt deus fm̄ similitudinē cōtingit dupl̄. Ano mō quātū ad id i quo aliqd natū est assimilari deo. Et sic si aliqs quātū ad h̄ appetat eē deo sicut nō peccat: dūm similitudinē dei debito ordine appetat adipisci. vt. s. illā a deo habeat. Peccaret nāq̄ si q̄s appeteret fm̄ iusticiā eē sicut deo p̄ ppriā virtutē: et nō ex virtute dei. Alio mō p̄t aliquis appetere esse sicut deo quātū ad id in quo nō est natus assimilari: sicut si q̄s appeteret creare celū et terrā qd est propriū dei: in quo appetitu esset peccatū hoc modo lucifer appetijt esse vt deus: q̄ appetijt finalem beatitudinē p̄ suā virtutē habere: quod est propriū dei.

¶ De bello realiter gesto inter angelos bonos et malos.

¶ Quarta cōsideratio d̄ cōtrarietatis. In qua de bello gesto i angelica natura tractāduz est: de quo Apoē. xij. scribit sic. Factū est preliū mas-

gnū in celo michaeli angeli ei p̄liabatur cū dracone: et draco pugnabat et angeli ei: et nō valuerūt neq̄ locus eorū aplius iuētus est in celo. Querit hic vtrū illud fuit bellū reale: Et Frāscus de mayrone i. ij. di. vj. dicit q̄ sic: nō fuerit corpale. Nam p̄ter ea q̄ p̄tinet ad potētiā executiā expūm̄ aliqua ḡna belloz p̄tinentiū ad opatiōes imanes. Primū est iter appetitū sensitiuū et itellectiū. Appetitū em̄ isti itellectū ad opposita. Secūdo bellū ē itellectū et volūtātē: sicut qm̄ rō indicat aliqd faciendū et volūtās renuit. Tertū bellū est iter volūtātē et volūtātē: nō virtus ad se: s̄ duozū hoim̄. Quartū bellū ē inter itellectū et itellectū: ex cōtrarijs opationibus p̄ rōnes oppositas. Bellū ergo angeloz bonoz et maloz actū est iuxta tria q̄ in spūali natura reperitū que sunt: ratio: volūtās: et facultas. Per rōnem nempe electi et reprobi angeli cōtraria sentiebāt. Per volūtātē ad cōtraria afficiebātur. Per facultatē ad cōtraria nitebātur. Nā electi angeli sublimiter sentiebāt de deo et gratia eius: et ad gratiā et gloriā ei afficiebātur: p̄ facultate sibi data p̄ illis nitebant. Angeli dō superbiētes cōtinentes gratiam et gloriā dei sublimiter sentiebāt de bonitate nature sue: et p̄pter hoc ad propriā gloriā afficiebātur: et toto nisu in cōtrarium electis spiritibus ferebātur. Malis ergo angelis in cōtraria ferebātur: boni in creatorem: mali in naturā: boni in gratiam: mali cōtra illas: boni in diuinum amorē: mali in odiū dei.

¶ Qualiter angeli mali puniti sunt: nec potuerūt resistere potētiē dei. Capm. iij.

¶ Reperti sunt angeli mali q̄ro busta sic et valida manna dei excelsi. Nulla equidē sua virtute: nulla sapiētia: nulla potētia: nullaq̄ concordī conuentione ad malū potuerūt resistere ire dei. Ipse dei posuit eos de sede et inimicos sibi factos punit grauissima pena. Fecitq̄ in

doctertio mysterio de illorum pene gra-
uitate erimus verba facturi. Quā qua-
drupliciter cōsiderabimus: videlicet

Primo rōne impedimēti.

Secundo rōne loci.

Tertio rōne supplicij.

Quarto rōne termini.

¶ Quod demones nō possunt p libito vti
donis nature: q̄ adhuc manent in ipsis.

¶ Primo considerare debemus
gratuitatē pene maloz ange-
lorū rōne impedimēti. Quia
cū dona nature in ipsis ma-
neant integra: vt dicit Dionys. lib. de di-
u. nomi. verūtm̄ impeditur actus execu-
tio et vsus illoz: ita vt nō possint facere
ea que velint. Sunt autem inter cetera
tria in demonibus: de quibus pro libi-
to disponere nō possunt.

Primum est naturalis existētia.

Secundū naturalis sapiētia.

Tertium naturalis potētia.

¶ Primum quod est in demonibus est natu-
ralis existētia. Sunt enim demones na-
tura pulcherrimi: neq; quantū ad sub-
stāciam sue nature sunt angelis bonis
turpiores: et tamē hominib; in sui sub-
stātia et decore apparere nō possunt: im-
mo apparent in corporibus assumptis
in aliqua visione: sicut deo placet cū de-
formitate tali ac tanta q̄ vidētes illos
in tali aspectu maxime terrētur et cōtri-
stant. Quo fit vt virgo gloriosa in suo
felici trāitu petierit ab angelo: vt hāc
pie ceteris filius eius iesus benedictus
grām dignaret cōcedere: ne imūdos de-
mones: horribilesq; videret. Sed fabu-
le vident ista q̄busdam: q̄ multa scire se
arbitrant. Inquirit enim demones nō re-
periri cōtra quos offerūt se iuincibilia
testimonia omnis scripture. Vñ Leuit.
xv. c. bf: Nequaquā vltra imolabūt bo-
nas suas demōibus. et Tobie. vi. c. Sa-
ra tradita fuit septē viris: et demonius
illos occidit. et ps. xcv. Dēs diū gērium
demonia. et ps. cv. Immolauerūt filios
suos et filias suas demōijs. et Matth.
ix. Obtulerūt xpo eos q̄ demonia ha-

bebāt. et Matth. vii. In noīe tuo demo-
nia eiecimus. et Mat. viij. Obtulerūt ei
multos demonia habētes. et Mat. xij.
Oblat; est ei demoniū hīs. et Mat. xv.
Filia mea male a demonio veratur. Et
Mat. xvij. Erigt demoniū et curatus est
puer. et Mat. j. Demonia multa enīciē-
bat. et xvj. In noīe meo demonia enīcēt
et Luce. iij. In synagoga erat hō demo-
niū habēs et exclamauit. et Luc. viij. Ve-
nit Joes baptista nō māducās panē:
neq; bibēs vinū. et dicitis: Demoniū ha-
bet. et Luc. viij. Occurrit ei vir quidam
q̄ habebat demoniū iā t̄pibus multis. et
Lu. xj. Erat iesus enīciēs demonum. et
Job. viij. Ego demoniū nō habeo. et Jo-
hā. x. Dicebāt multi demoniū h; et insas-
nit. et Apoca. xvij. Cecidit babilon illa
magna: et facta est habitatio demonioz
et Plato in Thim. Inuisibiliū diuinariū
potestariū: q̄ demones nuncupant p̄sta-
re rōne: maius est opus q̄ ferre valeat
hoīs ingeniū. et Apuleius de quo memi-
nit Aug. ponit demones esse. et Porphy-
rius adhuc de illis loquit: vt patuit. s.
Zac. li. ij. diuinariū institutionū. Poete
et sciunt esse demones: et loquunt. Za-
les milesius mūdum animatū esse dicit
ac demonibus plenū. Socrates esse cir-
ca se assiduū demoniū loquebat: vt dis-
cit Zac. Jdes testat Apuleius: qui sup
hoc librum edidit quez vocauit de deo
Socrates. et teste Xenophōte li. de mor-
te Socratis in orōne quā ab atheniēsi-
bus condemnandus fecit: sic inter cetera
dicit: Enimvero iā bis mihi defensio-
nem paranti demonium aduersus Ari-
sto. in plogo li. de somno et vigilia quez
rit. An somnum pcedat a causa aliqua
naturali: vel eum aliq̄d demonium ope-
retur. Vermes termegistus fm Augu.
de ciu. dei. li. vij. c. xxij. demones esse
fatef Calcidius super Thim. Platonis
de demonibus diffuse mentionem facit
Ptolome; in quarto quadripartiti ma-
lignos spirit; demones appellat. Suffi-
cere ergo debēt rātoz testimonia ad fi-
dē faciendā de demonibus reprobat.

De timore iudiciorum.

¶ De cognitione et scientia demonum.

Secundū quod est in demonibus est naturalis sapientia. Iste dicitur in viij. crymo. ait: Angelus malus dicitur diabolus hebraice. i. deorsum auens: grece vero diabolus. i. criminator. Vocatur etiam sarbanas. i. aduersarij et demon. i. peritus ac rerū scijs. Uellet ergo demones contra nos vti omni astutia sua: sed nō sinit illos deus: qui sua clementia ad euitandas fraudes et deceptiones eorū respergit nos luce veritatis: misitque filiū suū vnigenitū in mundū: quod fuit lux et splendor oīs doctrine. Job. i. Erat lux vera. et Job. viij. dicebat: Ego sum lux mundi. et Job. xiiij. Ego sum via veritas et vita. ¶ Dic tū dubitari solet. Utrū intellectus demonis post peccatū cognoscat aliquā veritatem? Et arguitur quod non. Primo: quod si aliquā veritatē cognoscerent: maxime cognoscerēt seipos: quod est cognoscere substantias separatas. Hoc autē eorū miserie non conuenit: cū ad magnā felicitatē pertinere videatur: in tantū quod quidā vltimam beatitudinē posuerūt in cognitione substantiarū separatarū: ergo demones priuant omni cognitione veritatis. Inquit em̄ Zacc. Nullius est suauior anime cibus quod cognitio veritatis. et Arist. x. ethi. dicit: Uidet phia admirabiles delectariōes habere. Delectatio autē non cōuenit demonibus: ergo nullam veritatē cognoscūt: et eorū intellectus est totaliter excecatus. ¶ Respondet his Tho. i. parte. q. lxxij. ar. i. quod duplex est cognitio veritatis. Una que habetur per grām. Alia per naturā. Prime cognitio duplex est. Una est speculatiua tū: sicut cū alicui aliqua secreta diuina reuelantur. Alia vero que est effectiua: producens amorem dei: et hec proprie pertinet ad donum sapientie. Harū autē trium cognitionū: cognitio naturalis nec est ablata nec diminuta. Consequuntur em̄ ipsam naturā angelī qui hinc suā naturā est quādam intellectus

vel mēs. Cognitio autē quod est per grām in speculatiōe p̄stēs nō est eis totaliter ablata: sed diminuta: quod de hōmī secretis diuinis tantū eis reuelat quātū oportet vel mediātibus angelis: vel per aliquos tēporales diuine virtutis effectus. vt Aug. dicit. ix. de ciui. dei. c. xiiij. nō autē sic ipsis scriptis angelis quibus plura et clari⁹ reuelatur in ipso hō. Cognitio autē effectiua totaliter priuati sunt sicut et charitate. ¶ Ad argumētū vero dicēdū: quod felicitas cōsistit in applicatione ad id quod super est. Substantie autē sepe sunt ordine nature super nos. Vn̄ aliq̄ rō felicitatis esse pōt homini si cognoscat substantias separatas: l̄ perfecta felicitas sit in cognoscēdo substantiā primā scilicet deū. Sed substantie separate cognoscere substantiā separatā est cōnaturalē: sicut et nobis cognoscere naturas sensibiles. Vnde sicut nō est in hoc felicitas hōis quod cognoscat naturas sensibiles: ita non est felicitas angeli in hoc quod cognoscat substantias separatas. Ad autoritates vero allegatas quod videtur excludere cognitionē naturāle a demonibus dicit Ric. in. iij. dist. l. ar. iij. q. i. ad. f. quod quibus vsus sciētie sit per se delectabilis: tū per accidēs pōt esse tristabilis. Natura quippe dātorū nō autem gelorū quod hōim ita est plene cōprehensibilis: vt oīno sint indispōsiti ad aliquā delectationē: quare vsus sciētie in eis nullam poterit generare delectationem aut suauitatē.

¶ De naturali potētia demonum. Tertium quod est in demonibus est naturalis potētia: de qua Job. xli. c. dicit: Nō est potētia super terrā que cōparetur ei. Possunt demones facere mira: et si nō miracula: et naturā adiuuando ad stupēdos effectus cōcurrere vt patebit. Possunt sensus deludere possunt verare corpora: possunt aquas maris super terrā spargere: et alia facere que ipsi vellēt que si permitteret de⁹: tota pene mūdiālis machina turbaret: suffocarent hōies: ruerent domus: succarent herbe: arborēscerent

rationes in dies viderent in oculis electis. O pietas dei benedicti: que impetum inimicorum extinguit: nec finit illos contra nos exercere quod satis ambiunt et si quis id fieri permittat: iusta sunt eius iudicia et nobis inscrutabilia. Ex dictis tamen oculis demones atrociter cruciantur.

¶ De demones usque ad diem iudicii sunt in hoc aere caliginoso: et post ad infernum descendunt.

Secundo consideranda est pena demonum ratione loci. Proiecti equidem fuerunt a celo empyreo in hunc aerem caliginosum: de quo ait Augustinus in super Bezae ad litteram. Aer caliginosus est quasi

carcer demonibus usque ad tempus iudicii. Et Thomas in prima parte questionum 131. articulo 1. Locus iste datur demonibus ratione exercitacionis humane. Nam procuratio salutis nostre protenditur usque ad diem iudicii: et

usque tunc durat ministerium angelorum et exercitatio demonum. Descendant tamen aliqui ad infernum: ut ibi damnatos verent. Post diem vero iudicii simul cum damnatis hominibus ibi omnes recludentur. Sed hic speculari libet: quoniam esse extra celum empyreum non debet demonibus in penam cedere: quoniam spiritualis natura non afficit loco: ergo nullus locus est demonibus penalis. Respondet Thomas in prima parte questionum 131. articulo 1. ad 1. quod

locus non est penalis angelo aut anime quasi afficitur alterando naturam: sed quasi afficitur ens volutarie pristitudo dum angelus vel anima apprehendit se in loco non convenienti.

¶ Si non obiceret quod angelus non fit in loco: quod ut dicit Boetius in libro de hebdomadibus. Sedis animi conceptio apud sapientes est incorporealis in loco non esse. Et Aristoteles in primo philosophiae. Non omnino quod est: est in loco sed mobile corpus: ergo angelus non est in loco. Respondet Thomas in prima parte questionum 131. articulo 1. quod equivoce dicitur esse angelus in loco et corpus.

Corpus enim est in loco per hoc quod applicat loco secundum tractum dimensivum quantitatis: quod quidem in angelis non est: sed est in eis quantitas virtualis. Per applicationem ergo virtutis angelice ad aliquem locum

qualitercumque dicitur angelus esse in loco corporeo. Et secundum hoc per quod non oportet dicere: quod angelus commensuratur loco: vel quod habeat situm in continuo. Nec enim conveniunt corporali locato: put est quantum quantitate dimensiva. Similiter etiam non oportet propter hoc quod continetur a loco. Nam substantia incorporea sua virtute contingens rem corpoream pertinet ipsam: et non continetur ab ea. Anima enim est in corpore ut continens: non ut contenta. Sic angelus dicitur esse in loco corporeo: non ut contentus: sed ut continens aliquo modo. Addit Thomas ubi supra articulo 1. in fine. quod diversimode esse in loco convenit corpori: angelo et deo. Nam corpus dicitur esse in loco circumscriptive quia commensuratur loco: angelus non circumscriptive cum non mensuretur loco: sed diffinitive: quia ita est in uno loco quod non in alio. Deus autem neque circumscriptive: neque diffinitive: quia est ubique. Quo modo autem hoc sit non potest intelligi ab humano sensu: ut dicit magister in 1. de 27. ubi inducit Chrysostomum super epistolam ad Hebraeos dicens: Sicut multa de deo intelligimus que loqui penitus non valemus: ita multa loquimur que intelligere non sumus idonei. Verbi gratia. Quod ubique deus est: scimus: et dicimus: Quomodo autem ubique sit intellectu non capimus. Item quod est incorporea quedam virtus que omnium est causa bonorum scimus: que autem ipsa sit penitus ignoramus. Et autem redeamus ad angelos nota secundum Zandulum distinctio 7. articulo 4. conclusio 1. propositio 1. quod opinio est modernorum: quod angelus non est in loco per applicationem virtutis: sed per suam substantiam diffinitive: et presentialiter non commensurative. Nam in angelo est potentia passiva ad plura ubi nec est determinatus respectus altius: ergo in eo est potentia passiva ad essendum in omnibus illis. Quod autem angelus habeat potentiam passivam ad ubi patet: quia articulus est excommunicatus dicere quod substantie separate nullae sunt. Similiter error est dicere quod ange-

De timore iudiciorum.

lus est vbiq; ergo oportet dicere qd angelus possit recipere aliqua vbi.

¶ De demonibus punientur pena ignis.

¶ Tertio consideranda est pena demonum ratione supplicij: quia puniuntur in igne. Probatum hoc Mat. xxv. Ite maledicti in ignem eternum: qui paratus est diabolo et angelis eius. et Apoc. xv. Diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris vbi bestia et pseudo propheta cruciabunt die ac nocte in secula seculorum. Et de hoc inquit Aug. in li. de fide ad Petrum. Firmissime tene et nullatenus dubites: diabolus et angelos eius in ignem eternum a christo esse mittendos: vbi nunquam carebunt pena quam eis preparavit diuina iusticia. Quasi vero spiritus separati patiuntur ab igne dictum est abunde in quadagesimali de penitentia.

¶ De pena demonum nunquam terminabitur.

¶ Quarto consideranda est pena demonum ratione termini: quia nunquam finietur. Et quod super hoc dixit Origenes adhuc in quadagesimali diffusius est pertractatum. Quare ex dictis constat quod districtus iudex est deus: qui propter verum peccatum angelis nunquam peccat. et ut dicit Tho. s. pre. q. lxxiiij. ar. ij. tenendum est firmiter quod voluntas bonorum angelorum confirmata est in bono: et voluntas demonum obstinata est in malo. Causam autem huius obstinationis non oportet accipere ex gravitate culpe: sed ex conditione nature seu statum: quia ut dicit Aug. li. de fide ad Petrum sic deus creavit angelos ut qui vellet perpetuo boni essent: qui autem nollet nunquam eos diuino munere repararet. Sicque in eternum demones obstinati sunt: et penam neque sue: quibus nos liberet christus redemptor: benignus. Amen.

¶ De bello quod continue gerit inter demones et homines. Sermo. iij.

¶ Unus in quocumque cotidiana frequentiaque pugna cum angelis malis: qui nos terere non desinunt ut

peccantes tandem eorum iugamur societati. Et hoc Petrus. s. epla. c. v. dicebat: Vos enim estote et vigilate: quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circumspicit res que deuoret: cui resistere fortes in fide. Et ecclesia sancta in officio apostolorum nos admonet sic: Estote fortes in bello: et pugna te cum antiquo serpente: et accipietis regnum eternum. Quia tamen plerique quicquid diffident: et arbitrantur se posse demonum effugere male nocendi modos: sicque in pessima potestate labuntur: circa hoc sermone aliqua de ipsis demonibus apertius: quibus inter electis poterit quislibet animi vires allumere ad pugnam strenuam cum illis qui non stragem conditionem procurant. De quibus tria mysteria erunt declaranda.

Primum de presidentia.

Secundum potentie.

Tertium resistentie.

¶ De presidentia demonum et qualis omnia de

¶ Sponit ad iterum hominum. Et abest demones iter se deputata maledictionis officia: et circa que sunt ordinant ad tractandum homines ut dei precepta transgrediantur. Imperat super eos: et inferiores obediunt. Sed per huius partis clarioris noticia de presidentia demonum locum tunc: consideremus illam secundum triplicem respectum.

Primo respectu angelorum malorum.

Secundo respectu angelorum bonorum.

Tertio respectu corporum superiorum.

¶ Quasi demones sunt demonibus.

Primo respectu presidentia demonum respectu ipsorum angelorum malorum vtrumque. Inter eos sit platio: Et arguitur quod

da quod non. Primum quod omnis platio est secundum aliquid que ordinem iusticie: sed demones totaliter a iusticia ceciderunt: ergo in his non est platio. Secundo vbi non est obedientia et subiectio ibi non est platio. Nec autem sine

cordia esse non potest: quia in demonibus nulla est: secundum illud Prover. xij. Inter superbos semper sunt iurgia: ergo in demonibus non est platio. Tertio si in demonibus esset aliqua platio: tunc hoc primeret ad

eorum naturam: aut ad eorum culpam vel penas
sed non ad eorum naturam: quia subiectio et ser-
uitus non est ex natura: sed ex peccato subse-
cuta. Nec pertinet ad culpam vel penas: quia
sic superiores demones qui magis peccas-
uerunt inferioribus subderent. Non ergo
est platio in demonibus. In terrarum est
veritas. Nam glo. s. ad Cor. xv. dicit: Quis
dum mundus durat: angeli angelis: homines
hominibus: et demones demonibus presunt.
Ratione quare inter demones est platio secundum
Thomam. q. cx. ar. ij. q. actio sequitur naturam
rei. Quotiescunque nature sunt ordinate:
operum etiam actiones subiunguntur ordina-
tur: sicut per in rebus corporalibus. Quia
enim inferiora corpora naturali ordine sunt
infra celestia corpora: actiones et motus
eorum subduntur actionibus et motibus cele-
stium corporum. Manifestum est autem quod de-
monum quodam naturali ordine sub alijs con-
stituantur: vnde et actiones eorum sunt sub
actionibus superiorum. Et hoc est quod
dicitur plationis facit: vnde scilicet actio subditi
subdat actioni plati. Sic igitur ipsa na-
turalis demonum dispositio requirit quod in
eis sit platio. Conuenit etiam hoc diuine
sapientie: quod nihil in vniuerso inordinatum
relinquit quod attingit a fine: sed ad finem for-
matur: et disponit omnia suaviter: vnde dicitur
Sap. viij. Ad primum ergo dicendum quod pla-
tio demonum non fundatur super eorum iniusticia
sed super iniusticia dei contra ordinatam. Ad
secundum dicendum quod discordia demonum qui qui-
dam alijs obediunt: non est ex amicitia quam
inter se habent: sed ex communi nequitia qua
homines odiant: et dei iusticie repugnant. Est
enim proprium hominum impiorum: vnde eis se adiun-
gat et subiungat ad propriam nequitiam: vnde
exequenda quos potiores viribus videtur.
Ad tertium dicendum quod demones non sunt
equales secundum naturam. Nam in eis est natu-
ralis platio: quod in hominibus non pertingit
quia natura sunt pares. Quia autem superioribus
inferiores subdantur: non est ad bonum su-
periorum: sed magis ad malum eorum: quia cum
mala facere maxime ad miseriam pertineat
peius in malis esse magis miserum.
Qualiter angeli boni habent plationem

super demones.

Secundo consideremus presidenciam demonum respectu angelorum bonorum. Ubi videndum erit an boni angeli habeant plationem super malos. Et possit argui quod non. Primo quia platio angelorum precipue attenditur secundum illuminationes: sed mali angeli cum sint tenebre non illuminantur a bonis: ergo boni angeli non habent plationem super malos. Secundo ad negligentiam presidentis pertinere videtur ea que per subditos male fiunt: sicut per lxxvij. di. c. error. c. quod est presens. r. c. consentire. lxxvij. di. c. puenit. lxxvij. di. c. culpa. r. ij. q. vii. c. negligere. xvij. q. ij. c. si quis. xxij. q. ij. c. quod potest. r. c. et de homicidio. c. sicut dignum. Sed demones multa mala faciunt. Si ergo subduntur plationi bonorum angelorum: videtur in angelis bonis esse aliqua negligentia: quod est inconueniens. Tertio platio angelorum sequitur nature ordinem sed si demones de singulis ordinibus ceciderunt: vnde ceteris dicitur: quia ipsi etiam non fuerunt in ordinibus simpliciter: fuere secundum quid: in quantum erant aliquid dispositi si fuerint esse deo ordine: alij de alio secundum variam dispositionem suorum naturalium. Sic multi demones multis bonis angelis sunt superiores ordine nature. Non ergo boni angeli plationem habent super omnes malos. Contra istos est auctoritas Augustini. qui in de tri. ait: Spiritus vite desertor atque peccator: regit per spiritum vite rationale: pius et iustus. Gregorius dicit quod potestates dicuntur angeli: quorum ditioni virtutes aduersae subiecte sunt. Respondet Thomas. vbi. s. ar. iij. quod totus ordo plationis primo et originaliter est in deo: et participatur a creaturis secundum quod deo magis appropinquant. Ille enim creature super alias influentiam habet: quod sunt perfectiores et deo propinquiores. Maxima autem perfectio: et per quam maxime deo appropinquant est creaturarum fruentium deo: sicut sunt sancti angeli: quia perfectio demones priuant. Et ideo boni angeli super malos plationem habent: et per eos reguntur.